

BEGIJNTJE OP STAP.. "IN DE STRAETEN DER STADT VOL NETTEN EN STROPPEN DOOR DEN DUYVEL GELEYT"

Begijntjes en begijnhoven zijn niet weg te denken uit de Gentse geschiedenis. Binnen de religieuze wereld vormen ze een heel apart verschijnsel, typisch voor de Lage Landen en nergens zo uitgebreid aanwezig als juist in Gent. We schrijven wel degelijk "aanwezig". Ook al verdwenen de begijntjes, hun begijnhoven blijven in onze stad hun uniek karakter van oude ministadjes behouden. Dat kon zelfs de ontmanteling van het Sint-Elisabethbegijnhof niet te niet doen. Tegenover deze ontmanteling en de verdwijning van het Poortakkerbegijnhofje aan de Oude-Houtlei, staat dan weer het gave neogotische fenomeen van het begijnhof op Sint-Amansberg. Je moet het gezien hebben om het te geloven. Niet zo moeilijk voor de lezers van Ghendtsche Tydinghen: in het huis nr. 46 bevindt zich de bibliotheek en Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis.

Zoals bekend verschilde het statuut van de begijnen aanzienlijk van dat van de kloosterlingen: ze legden geen gelofte van armoede af en bleven, voor zoveel ze konden, financieel zelfstandig. Begijnen moesten wel de geloften van kuisheid en gehoorzaamheid afleggen, maar die waren niet "eeuwig" zoals in de

kloosters. Ze konden beslissen terug in "de wereld" te keren. Inherent aan dat statuut was ook de mogelijkheid die de begijntjes hadden om bezoeken in de stad te brengen (1). In het uitstekende en uitgebreid gedocumenteerde werk van Hadewich Cailliau omtrent het "Klein" begijnhof aan de Lange-Violettestraat, Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Hooie, lezen we dat dit voorrecht waaraan de begijnen sterk hielden, onderworpen was aan een heleboel regels (2). Blijkbaar verliep een en ander toch niet helemaal probleemloos.

Onder de personen die dit uitgaansleven van de begijntjes in toom moesten houden, waren hun geestelijke leiders zeker niet de minst belangrijke. De paters Dominicanen waren, alleszins te Gent, de geestelijke leiders bij uitstek van de begijnen. Hoe ze zich in de 18de eeuw van die taak kweten, kunnen we tot op zekere hoogte afleiden uit een aantal passages uit een van de vele werken (3) van pater Ludovicus Meyere

Den eenighsten, kortsten, rechtsten ende sekersten wegh tot de waere deught ende volmaecktheydt, bestaende in een oprechte kennisse van ons zelve, ende waere ootmoedigheyt.

Een niet mis te verstane titel en, naar 18de-eeuwse publicitaire normen, precies zoals het moet. Hoewel niet echt gespecificeerd werd tot welk publiek dit werk zich richtte (een bekend uitgeverstrukje), kunnen we uit de teksten toch afleiden dat de begijntjes de eerste doelgroep waren van onze pater. In elk geval op het exemplaar waaruit de hiernavolgende tekst overgeschreven werd (4), vonden we de notitie "Ick behoore toe aen Ludovica Neerincx, begijntjen in het cleen begynhof te Gendt" (5).

We nodigen U uit eens te proeven van de bloemrijke, lichtjes Gents gekleurde taal (6) van de pater die, zo lijkt het ons, speciaal in deze passages bijzonder goed op dreef was (7).

Van't uytgaen in de stadt voor geestelycke personen, en maegden.

Het en is geentsints geraetsaem voor geestelijcke personen, en maegden de straeten der stadt veel te doorloopen, ten zij den noodt hun daer toe praemt, oft eenighe wettelijcke redenen dit vereyssen.

Beeldt u selven vrijelick in, dat de straeten der stadt, ende de huysen, oock van uwe vrienden, vol netten, en stroppen zyn, die den Duyvel geleyt heeft om uwe ziele te vangen.

Of beeldt u in, dat gy in een verrot schip afsteect uyt een geruste have in een zee vol klippen, steenrotsen en zandtplaeten.

Of dat gy gaet in eenen bosch vol verhongerde wolven, en wilde dieren, die uyt zyn om u te verscheuren.

Ofte denckt dat gy treedt in een stad, daer de locht door de peste besmet is. Oft in een huys, dat staet in vier en vlamme, daer gy van vlammen en voncken omringelt zyt.

Ende is't dat den noodt u praemt om uyt te gaen, oft eenige andere wettelycke redenen dit vereysschen? Tracht altydt t'onderhouden het gene hierboven staet in de verstervinge van het Gesichte, en van het Gehoor en van de Tonge (Verwijzingen naar de zeer gedetailleerde raadgevingen om de zintuigen te beheersen die in andere hoofdstukken van het boekwerk beschreven worden).

Wacht u ende siet neerstelijck op uw gehoor, want gy wandelt op uwe verderfisse: dat gy hoort, aensieg'et als in droomen. Is't dat gy onder den weg, iedt siet, het gene in u eenige oneerlycke gedachten, of quaede verbeeldingen zoude kunnen veroorsaecken? Keert u terstondt tot Godt, ende segt: Heere keert af mijne oogen, opdat sy niet en sien d'ydelyheide.

Komt gy in een geselschap daer men oneerlycke woorden begint uyttebraecken? Wacht u van lachen, of te grimmen, toont dat sy u mishaegeen, als wesende eene waerachtige Bruydt van Christus: ende ist dat sy niet op en houden van dusdanige woorden te spreken, en schaemt u niet het geselschap, hoedanig het oock is, te verlaeten.

Is't dat gy ergens komt daer men met u, ende met andere geestelijcke personen lacht, spot, ende schimpt? Denckt dat dit niet nieuws en is: want dit is eygen aen de dwaese des wereltds hier de rechtveerdige t'oeffenen (Op de proef te stellen).

Moet gy met werelijcke menschen handelen? Handelt, en wandelt onder hun met met alle zedigheydt, ende gestightigheydt (stichtelijckheid).

Laet u meer dan genoeg wesen, dat gy bekommert moet zyn met uw'eigen tydelijcke affairens, sonder u te bemoeyen met de tydelijcke saecken van een ander, oock van uwe vrienden: Want veele monicken, segt den geleerden Isodorus, syn door de liefde tot hunne ouders niet alleen in aerdsche sorgen, maer oock in processen, ende geschillen verwerrent, ende hebben om de tydelijcke welvaert van hunlieden, hun eygen zielen verloren.

De auteur besluit dan, alsof het nog niet duidelijck genoeg is, met een citaat van de heilige Basilius: "En wilt dan om den noodt van uwe vrienden uwe plaetse niet verlaeten: want uyt uwe plaetse gaende, sult gy mischien oock van uwe goede zeden wycken."

L. DEVRIESE

NOTEN

1. Boen, A. Waarom de begijntjes mogen uitgaan. In: Wat zijn de Begijntjes? Sint-Amansberg (Gent), 1928, 114-117.
2. Cailliau, H. "Soo geluckigh als een beggijn". Het begijnhof Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Hooie. 1584-1792. Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 1995, deel 21, p. 182-184.

3. Ph. Blommaert vermeldt in zijn "De Nederduytsche Schrijvers van Gent", Gent, 1862, p. 347-348, als voornaamste karakteristiek van Lodewijk (Ludovicus) Demeyere's werken, niets anders dan hun groot aantal: "Alle zyne uitgegevene schriften beslaan wel achttien boekdeelen...".
 4. "Te Gendt, Michiel Graet, inde Goude Lelie, by de Core-merkt", derde druk zonder jaartal. De eerste druk verscheen in 1710 bij J. Eton, de tweede bij M. Graet in 1713.
 5. Ludovica (Louise) Neerincx was afkomstig van Gent. Ze werd in 1724 "gesteed" (na de proeftijd definitief opgenomen) in het convent H. Bruno van het Klein Begijnhof Ter Hooie en overleed er in 1772 (Cailliau, H., Gent, 1995, p. 253).
 6. De bedelorden, en onder hen vooral de Dominicanen, hebben een belangrijke rol gespeeld in de verpreiding van gebedenboeken en stichtelijke werken in de volkstaal. Een van de redenen waarom de clerus nogal wat moeite had om de begijnen en hun beweging te aanvaarden, was precies hun gebruik van de landstaal in godsdienstige zaken. Dit was toendertijd geen evidentie, al was in de 17de eeuw een en ander al in ongevaarlijke beddingen gekanaliseerd geworden (Bot, P. "Tussen verering en verachting. De rol van de vrouw in de middeleeuwse samenleving", Kampen, 1990, p. 213).
 7. De tekst (p. 249-253) werd heel lichtjes gemoderniseerd en een aantal citaten uit de bijbel en de kerkvaders werden weggelaten om de leesbaarheid te verhogen.
-